

ВИКОРИСТАННЯ МНЕМОТЕХНІКИ ЯК АКТИВНОГО МЕТОДУ НАВЧАННЯ НА ЗАНЯТТЯХ ЗІ СТУДЕНТАМИ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ»

Анотація. В статті показано значення використання мнемотехніки як активного методу навчання. Розкрито значення поняття мнемотехніка. Автори стверджують, що мнемоніку доцільно використовувати під час розучування як теоретичного, так і практичного матеріалу.

Наведено приклади використання деяких мнемотехнічних прийомів під час викладання дисципліни «Теорія і методика тестування у фізичному вихованні» для студентів спеціальності «Фізичне виховання».

Ключові слова: студенти, мнемотехніка, активні методи навчання.

Постановка проблеми. Сучасна вища професійна освіта орієнтована на реалізацію нової освітньої парадигми, спрямованої на підготовку компетентних фахівців, що володіють високоорганізованим індивідуальним стилем самоосвіти, академічної, соціальної та професійної мобільності, конкурентоспроможністю в умовах все більш глобалізованого ринку праці.

Найважливішим завданням сучасної освіти є раціоналізація інтелектуальної діяльності за рахунок використання нових педагогічних технологій, засобів і методів, що дозволяють радикально підвищити ефективність і якість підготовки фахівців, здатних творчо підходити до вирішення складних професійних завдань, які вміють на практиці застосовувати ті знання і навички, які вони отримали в процесі навчання у вищому навчальному закладі.

Тривалий час у вищих навчальних закладах переважаючою була методика підготовки фахівця, яка зводилась лише до запам'ятовування знань, що становлять зміст навчальної дисципліни. Така методика недостатньо орієнтована на розвиток особистості, здатної не тільки засвоювати готові знання, а й творчо їх переробляти, вона ускладнює справжнє засвоєння, змушуючи студента займатися протиприродною для творчої людини, справою – заучуванням «дисциплінарних знань», які запам'ятовуються з кожної дисципліни окремо, без видимого зв'язку між собою і часто поза зв'язком із майбутньою професією.

На даний час вже недостатнім є сциєнтичне мислення педагога. Сучасні тенденції вищої освіти вимагають активного застосування технологій, спрямованих на духовно-діяльнісну особистість, для якої характерні вміння творчо вчитися, переробляючи наукові знання і суспільний досвід до потреб практики.

Викладання навчальних дисциплін повинно спиратися на методологічний принцип діяльнісного підходу, при реалізації якого не викладач вчить, а студент вчиться сам в процесі своєї діяльності. Чим активніша пізнавальна діяльність студента, тим вища ефективність

засвоєння. Роль викладача в цих умовах перетворюється на роль організатора навчальної діяльності студента, а не людини, яка в буквальному сенсі вчить його, передаючи в ході викладання свої знання. За таких умов великого значення набувають теоретико-методичні дослідження пошуку ефективних методик навчання, де студент виступає не пасивним споживачем інформації, а активним її користувачем і виробником.

Аналіз останніх досліджень з проблеми. Надмірна сталість, стійкість системи принципів і критеріїв перешкоджає розвитку особистості. Це цілком справедливо і щодо професійної педагогічної діяльності, що і підтверджують дані соціологічних досліджень. Лише 8% педагогів працюють як новатори, кожний п'ятий зорієнтований на традиційні способи діяльності і з недовірою ставиться до інновацій [2; 5; 7; 9].

Питаннями інноваційного підходу до навчання та використання в навчальному процесі технологій займалися А. Алексюк, А. Андрощук, В. Галузинський, М. Євтух, А. Нісімчук, І. Осадченко, О. Падалка, О. Пехота, Є. Полат, О. Поветун, Ю. Сенько, В. Сластьонін, Г. Селевко, Л. Столяренко та ін.

Різні аспекти загальнопедагогічної підготовки, проблеми розвитку творчого потенціалу, творчих здібностей, педагогічної креативності викладачів різного фаху (математики, початкового навчання, іноземних мов, трудового навчання, фізкультури тощо) досліджували А. Буреніна, В. Василюк, О. Дубасенюк, С. Зайцева, Т. Круцевич, Л. Манчуленко, О. Петренко, Т. Ротерс, О. Сидоренко, М. Стась, С. Олійник, Н. Устинова, С. Хмельковська, Л. Шеховцова, І. Шинтяпіна та ін.).

Базовими для нашого дослідження стали праці, присвячені дослідженню складу мнемічних дій і операцій (П. Н. Леонтьєв, П. І. Зінченко, А. А. Смирнов та ін.), використанню мнемотехніки під час навчання студентів іноземної мови (Н. А. Бараненкова, С. В. Король, Д. А. Островська, Л. К. Светено), теоретичної фізики (Н. В. Подопрігора, О. М. Гур'євська, О. А. Горобець), викладання географії (З. В. Бойко, О. Л. Чудіна тощо).

З огляду на те, що процеси сприйняття, запам'ятовування, мислення у дорослої людини протікають менш продуктивно, ніж у дитини чи підлітка, а процес навчання у закладах освіти невпинно перетворюється з системи передачі знань на систему їх самостійного здобування слухачами – це зумовлює генерування новітніх ефективних підходів до навчання студентів. Одним із таких підходів є опанування мнемічною технологією навчання.

Мета статті – показати значення використання мнемотехніки як активного методу навчання, що сприяє дивергентному запам'ятовуванню матеріалу під час викладання студентам старших курсів галузі «Фізичне виховання і спорт» дисциплін циклу професійно-практичної підготовки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Процес навчання у закладах освіти невпинно перетворюється з системи передачі знань на

систему їх самостійного здобування слухачами, систему пошуку шляхів розв'язання нагальних проблем через дослідницьку діяльність, притаманний андрагогічній моделі навчання. По мірі розвитку людини, розвитку її особистості, накопичення нею життєвого досвіду, все ширше застосовуються в навчанні андрагогічні принципи.

У процесі навчання використовуються різні методи взаємодії викладача та студента [1; 3; 8], хоча на даний час, перевага віддається інтерактивним методам навчання, оскільки вони забезпечують кращий результат засвоєння навчального матеріалу студентами. Цим же методам в основному присвячена основна маса публікацій. Слід зазначити, що вибір того чи іншого методу залежить від характеру дисципліни викладання, цілей навчання, можливостей і переваг викладача, контингенту студентів.

Дослідження показали, що процеси сприйняття, запам'ятовування, мислення у дорослої людини протікають не так продуктивно, як у дитини або підлітка. У зв'язку з цим, першорядної ваги набувають методологія, методи, способи навчання, зокрема використання мнемонічних прийомів запам'ятовування.

Усі прийоми запам'ятовування наукового матеріалу можна розділити на два основних напрями: мнемотехніка (методи, в основі яких лежить вербально-логічне мислення) та ейдетика (методи, які базуються на конкретно-образному мисленні). Вперше таке ділення запропонував радянський психолог О. Р. Лурія. Зараз в педагогіці є багато шанувальників як першого, так і другого напрямку [1; 4; 6].

Ейдетичні прийоми краще використовують ті студенти, які мають образну пам'ять. Особи з більш розвинутою аналітичною пам'яттю віддають перевагу іншим способам запам'ятовування матеріалу, зокрема прийомам мнемотехніки. Мнемоніка не здатна покращувати пам'ять, а лише допомагає запам'ятовуванню. Саме цьому прихильники ейдетики не вважали її корисною для студентів. Тому ми пропонуємо знайомити студентів як з мнемотехнічними, так і з ейдетичними прийомами.

Мнемотехніка – це процес засвоєння нової інформації за допомогою спеціальних методів і прийомів. Це нова освітня технологія, що допомагає кожній дитині комфортно та легко здобувати знання у будь-якому віці. Мнемотехніка використовує природні механізми пам'яті мозку і дозволяє повністю контролювати процес запам'ятовування, збереження і пригадування інформації.

Крім основних мнемотехніка допомагає вирішити такі навчальні та виховні завдання:

- розширення творчих можливостей студента;
- формування вміння ефективно і самостійно вчитися;
- підвищення самооцінки студента, завдяки результативності у навчанні;
- збільшення навчальної мотивації, а з нею успіху;
- сприяння більшій самостійності в інтелектуальній та практичній роботі, що в свою чергу підвищує адаптацію людини у соціумі;
- активізація внутрішніх механізмів засобами мнемотехнології.

Як вже зазначалось вище, в основі мнемотехніки лежить вербально-логічне мислення. Отже, ми можемо стверджувати, що прийоми мнемотехніки взаємопов'язані з розвитком логічного мислення та сприяють розвитку інтелектуальних здібностей людини.

Мнемотехніка використовує природні механізми пам'яті мозку і дозволяє цілком контролювати процес запам'ятовування, збереження та згадування інформації. Існує ряд мнемотехнічних прийомів, які допомагають запам'ятовуванню. Наведемо їх приклади.

Завдяки образності, ігровому та емоційному компонентам, що покладені в основу мнемотехніки, процес запам'ятовування перетворюється на цікаву захопливу гру, а потрібна інформація мимовільно й міцно закарбовується в пам'яті.

До окремих мнемотехнічних прийомів відносяться: піктограма, аналогія, синтез, сюжет, фонетична асоціація.

Мнемоприйомами можуть слугувати логічні вправи, які створюють умови для розумової діяльності, вимушують студентів здійснювати ті або інші розумові операції. Виділяють наступні види логічних вправ: вербальні, символічно-логічні і комбіновані.

Прикладами логічних вправ можуть служити такі завдання: «виділіть істотну ознаку», «знайдіть загальну ознаку», «побудуйте модель» і так далі.

У вербальних логічних вправах можна використовувати завдання двох типів: 1) вирішити анаграми і виключити зайві слова; 2) вставити пропущене слово. Анаграмою називається слово, в якому порівняно з вихідним словом переставлені всі або декілька букв. Вирішити анаграму – означає визначити вихідне слово.

Наведемо приклади використання деяких мнемотехнічних прийомів, які сприяють запам'ятовуванню та розвитку логічного мислення під час викладання дисципліни «Теорія і методика тестування у фізичному вихованні» для студентів спеціальності «Фізичне виховання».

Методика «виділення істотних ознак»

Тема заняття: «Система тестування ЄВРОФІТ».

Із п'яти слів, що стоять у дужках виділити два (їх підкреслити), які мають зв'язок зі словами перед дужками.

1. Контрольні вправи (біг 1500 м, тест «Фламінго», тест PWC₁₇₀, проба Руф'є, проба Штанге).

2. Стандартні функціональні проби (тест PWC₁₇₀, проба Руф'є, ЧСС, вис на зігнутих руках, ХОД).

3. Максимальні функціональні проби (визначення МСК, визначення ПАНО, тест «Фламінго», ЧСС, піднімання в сід).

4. Загальна витривалість (човниковий біг зі швидкістю, що поступово зростає, човниковий біг 4x9, тест PWC₁₇₀, біг 60 м, вис на зігнутих руках).

5. Силова витривалість (вис на перекладині, кистьова динамометрія, підйом тулуба з положення лежачи, стрибок в довжину, біг 60 м).

6. Рівновага (тест «Фламінго», нахил тулуба вперед з положення сидячи, балансування, стоячи на одній нозі, стрибок вгору, тест PWC₁₇₀).

Методика «виключення понять»

Тема заняття: «Система тестування ЄВРОФІТ».

Кожен ряд складається з п'яти слів, чотири з яких поєднуються одним із тестів ЄВРОФІТ, а одне – ні.

Знайти ті слова (підкреслити їх), які не стосуються тесту. Назвати тест.

1. Фізична працездатність, витривалість, швидкісні здібності, аеробний компонент, ЧСС.

2. Статична рівновага, балансування, секундомір, сантиметрова стрічка, металева підставка.

3. Швидкість, секундомір, гумові диски, металева підставка, цикли.

4. Тріцепс, біцепс, під лопаткою, над клубовою кісткою, литкова складка.

Піктограма

Тема заняття: Польські тести для визначення рухових здібностей учнів.

1. Зобразити схематично послідовність виконання вправ що входять до батареї тестів Л. Денисюка, тестів Тайета та К. Зухори.

2. Знайдіть відмінність у виконанні комплексного тесту на визначення координаційних здібностей між тестом Л. Денисюка (рис. 1) та тестом Тайета (рис. 2)

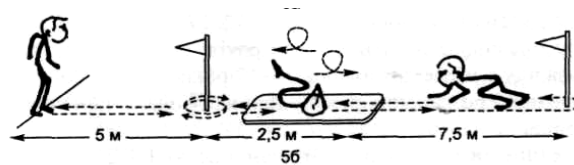

Рис.1

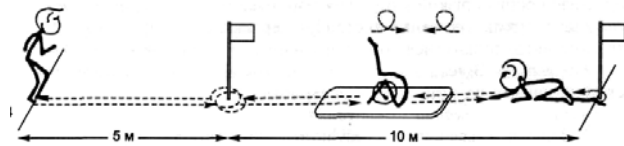

Рис.2.

«Словесний лабіринт», або вирішення анаграми

Тема заняття: «Система тестування ЄВРОФІТ».

Із букв, що стоять в одному рядку, визначити вихідне слово. Назвіть тест, з якого воно взято.

1. ФРІСТОВ (ЄВРОФІТ)
2. МАНРДИЯМОІТЕ (динамометрія)
3. РОГРЕМЕЛЕВОТ (велоергометр)
4. НВЛАНАБНЯСУА (балансивання)
5. НФМАОГОТІН (магнітофон)

Вправи за типом «словесного лабіринту», «виділення істотних ознак», можуть бути використані і під час інтелектуальної розминки та (або) слугувати преамбулою до проведення ділових і імітаційно-модельових ігор – для активізації студентської аудиторії, включення її в наступну інтерактивну взаємодію.

Ці методи можна використовувати як окремо, так і в комплексі – декілька структурно (тематично) подібних методів на одному занятті.

Висновки і перспективи подальших розвідок. У сучасній педагогіці існує багато різноманітних форм та методів активного навчання, спрямованих на якісне засвоєння знань студентами, розвиток їх розумової діяльності, набуття досвіду самостійного опрацювання навчального матеріалу, серед яких чільне місце посідають мнемотехнічні прийоми, які стануть у пригоді під час розучування як теоретичного, так і практичного матеріалу студентів галузі «Фізичне виховання і спорт». Перспективи наукових розвідок щодо цього напряму вбачаємо у поглибленому і детальному дослідженні механізмів використання мнемотехніки під час викладання дисциплін циклу професійно-практичної підготовки студентів галузі «Фізичне виховання та спорт» і подальшим їх теоретико-методичним аналізом.

Список використаних джерел:

1. Авво Б. В. Образовательные стратегии и технологии обучения при реализации компетентностного подхода в педагогическом образовании с учетом гуманитарных технологий / Б. В. Авво, А. А. Ахаян, Е. С. Заир-Бек та ін. — СПб. : Изд-во РГПУ им. А. И. Герцена, 2008. — 108 с.
2. Василюк В. М. Значення розвитку креативності як акмеологічної інваріанти професіоналізму майбутнього фахівця з фізичної культури / В. М. Василюк, О. О. Ярмошук // Наукові педагогічні проблеми фізичної культури. – К., 2014. – Вип. 12 (53). – С. 17–20.
3. Дубасенюк О. А. Передумови розвитку андрагогіки як чинника особистісного та професійного зростання дорослого / О. А. Дубасенюк // Андрагогічний вісник. – Харків, 2013. – Вип. 4. – С. 26–33.
4. Казаринова А. Ю. Возможности мнемотехники в развитии самообразовательной компетенции будущего учителя иностранного языка / А. Ю. Казаринова // Педагогическое мастерство: материалы междунар. науч. конф. (г. Москва, апрель 2012 г.). – М. : Буки-Веди, 2012. – С. 15–18.
5. Круцевич Т. Інноваційні процеси у сфері підготовки та перепідготовки кадрів з фізичної культури / Т. Круцевич, М. Зайцева // Теорія і методика фізичного виховання і спорту. – К., 2005. – № 4. – С. 41–44.
6. Усова А. В. Условія успішного формування у учасників наукових понять / А. В. Усова // Наука и школа. – 2006. – № 4. – С. 57–59. [Режим доступу.: <http://nauka-i-shkola.ru/2006-4.html>].
7. Цьось А. В. Сучасні технології викладання спортивних дисциплін. / А. В. Цьось, Г. В. Балахнічова, Л. В. Заремба. – Луцьк: ВНУ ім. Лесі Українки, 2010. – 132 с.

8. Шиян Б. М. Методика викладання спортивно-педагогічних дисциплін у вищих навчальних закладах фізичного виховання і спорту / Б. М. Шиян, В. Г. Папуша. – Харків: «ОВС», 2005. – 208 с.
9. Ярмошук О. О. Дидактичні ігри в системі підготовки фахівців з фізичної культури і спорту / О. О. Ярмошук // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту: науковий журнал. – Харків : ХДАДМ, 2011. – № 12. – С.139–142.

REFERENCE TRANSLATED AND TRANSLITERATED

1. Avvo B. V. Obrazovatel'nye strategii i tehnologii obucheniya pri realizacii kompetentnostnogo podhoda v pedagogicheskom obrazovanii s uchetom gumanitarnykh tehnologij [Educational strategies and teaching techniques in the implementation of the competency approach to teacher' education, taking into account humanitarian technologies] / B.V. Avvo A.A. Ahajan, E.S. Zair-Bek ta in. – SPb.: Izd-vo RGPU im. A. I. Gercena, 2008. – 108 s. (in Russian)
2. Vasylyuk V. M. Znachennia rozvytku kreatyvnosti yak akmeologichnoii invarianty profesionalizmu maybutnoho fakhivtsya z fizychnoi kultury [The importance of developing creativity as acmeological invariants of professionalism of the future specialist in physical culture] / V. M. Vasylyuk, O. O. Yarmoshhuk // Naukovi pedahohichni problemy fizychnoi kultury. – 2014. – Vyp. 12 (53). – S. 17–20. (in Ukrainian)
3. Dubasenjuk O.A. Peredumovy rozvytku andrahohiky yak chynnyka osobystisnoho ta profesijnoho zrostannia dorosloho [Preconditions for the development of andragogy as a factor of personal and professional growth of adult] / O.A. Dubaseniuk // Andrahohichny visnyk. – 2013. – Vyp. 4. – S. 26-33. (in Ukrainian)
4. Kazarinova A. Yu. Vozmozhnosti mnemotekhniki v razvitii samoobrazovatel'noy kompetencii budushhego uchitelja inostrannogo jazyka [Possibilities of mnemonics in the development of self-competence of a future foreign language teacher] / A. Yu. Kazarinova // Pedagogicheskoe masterstvo: materialy mezhdunar. nauch. konf. (g. Moskva, aprel' 2012 g.). [Pedagogical skills: materials of the international scientific conference (Moscow, April 2012)]. – M.: Buki-Vedi, 2012. – S. 15-18. (in Russian)
5. Krucevych T. Innovatsiyni procesy u sferi pidhotovky ta perezpidhotovky kadriv z fizychnoi kultury [Innovative processes in the sphere of training and retraining of personnel for physical culture] / T. Krucevych, M. Zajceva // Teoriia i metodyka fizychnoho vykhovannia i sportu. – 2005. – № 4. – S. 41-44. (in Ukrainian)
6. Usova A. V. Uslovija uspeshnogo formirovanija u uchashhihsja nauchnykh ponjatij [Conditions for the successful formation of students' scientific concepts] / A. V. Usova // Nauka i shkola. – 2006. – № 4. – С. 57–59. – Rezhim dostupu: <http://nauka-i-shkola.ru/2006-4.html>. (in Russian)
7. Tsjos A. V. Suchasni tekhnolohii vykladannia sportyvnykh dystsyplin [Modern technologies in teaching sports disciplines] / A.V. Cjosj, Gh.V. Balakhnichova, L.V. Zaremba. – Lutsk: VNU im. Lesi Ukrayinky, 2010. – 132 s. (in Ukrainian)

8. Shyjan B.M. Metodyka vykladannia sportyvno-pedahohichnykh dystsyplin u vyshchych navchalnykh zakladakh fizychnoho vykhovannia i sportu [Methods of teaching sport-pedagogical disciplines in higher educational institutions of physical education and sport] / B.M.Shyjan, V.Gh. Papusha – Kharkiv: «OVS», 2005. – 208 s. (in Ukrainian)
9. Yarmoshhuk O.O. Dydaktychni hry v systemi pidhotovky fakhivciv z fizychnoi kultury i sportu [Didactic games in training of specialists in physical culture and sport] / O.O. Yarmoshhuk // Pedahohika, psykholohia ta medyko-biologichni problemy fizychnoho vykhovannia i sportu: naukovy zhurnal. – Kharkiv: KhDADM, 2011. – № 12. – S.139-142. (in Ukrainian)

Аннотация. В статье обобщены теоретические положения относительно сущности понятия «профессиональная компетентность», которая рассматривается как интегрированное свойство личности, обладающей комплексом профессионально значимых для учителя качеств, имеет высокий уровень научно-теоретической и практической подготовки к творческой педагогической деятельности и эффективному взаимодействию с учащимися в процессе педагогического сотрудничества на основе внедрения современных технологий для достижения высоких результатов. Охарактеризованы этапы профессионального развития учителя. Определены и проанализированы структурные компоненты профессиональной компетентности учителя и условия, направленные на повышение профессиональной компетентности.

Ключевые слова: учитель, профессиональная компетентность, критерии профессионализма учителя, структурные компоненты профессиональной компетентности учителя.

Abstract. The processes of perception, remembering and thinking of an adult occur less productive than in a child or in a young man, and the educating process steadily transforms from a system of knowledge to the system of self-acquiring knowledge. The result of these process is creating new efficient approaches to teaching. One of these approaches is mastering with mnemonic learning.

The article describes the importance of using mnemonics as an active teaching method that promotes divergent remembering of material in teaching the disciplines of professional and practical training of senior students (the specialty "Physical education and sport").

The article reveals the meaning of mnemonics. It gives examples of the use of certain mnemonic techniques in teaching the discipline "Theory and methods of testing in physical education" for students of "physical education" speciality.

It is determined that mnemonic methods can be attributed to methods for active teaching. They are focused on the quality of teaching students and on developing of their mental activity. The authors stated that mnemonics should be used when teaching theoretical and practical material by students.

Keywords: students, mnemonics, active teaching methods.